

CUPRINS

<i>Prefață</i>	13
Introducere	15
Noțiuni generale. Fonetică. Accentuare. Pronunțare.	21

PARTEA I

MORFOLOGIA

Părțile de vorbire	25
Genul	25
Numărul	26
Cazurile	26
Declinările	27
Rădăcină. Temă. Desinență. Terminație	27
DECLINAREA I	29
Exemple de declinat	30
Exerciții 1 – 5	30
ADJECTIVE	31
Exerciții 6-12	32
DECLINAREA a II-a	33
Exemple de declinat	36
ADJECTIVE DIN GRUPA (CLASA) I	38
Exemple de declinat	38
Exerciții 13 – 19	39
DECLINAREA a III-a	41
Exemple de declinat	44
ADJECTIVE DIN GRUPA (CLASA) a II-a	46
Exemple de declinat	47
ADJECTIVE DIN GRUPA (CLASA) a III-a	47
Exemple de declinat	48
Exerciții 20 – 37	49
COMPARAȚIA ADJECTIVELOR	54
Exerciții 37 bis – 42	57
DECLINAREA a IV-a	58
Exerciții 43 – 46	59

DECLINAREA a V-a	60
Exerciții 47 – 51	61
NUMERALUL	63
Numerales cardinale	63
Numerales ordinale	64
Numerales distributive	65
Numerales adverbiale	67
Alte adjective și substantive numerale	68
Exerciții 52 – 57	68
PRONUMELE	71
Pronumele personal	71
Pronumele reflexiv	71
Exerciții 58 – 60	72
Pronumele posesiv	73
Pronumele demonstrativ	73
Exerciții 61 – 65 bis	75
Pronumele relativ	76
Exerciții 66 – 68 bis	77
Pronumele interogativ	79
Pronumele nedefinite sau nehotărâte	79
Exerciții 69 – 70	80
VERBUL	82
Conjugarea verbului esse	82
Conjugarea verbului possum	85
Conjugarea verbului prosum	86
Exerciții 71 – 73	88
Conjugarea	89
Tabel al timpurilor formate pe baza celor trei teme – Diateza activă	91
Tabel al timpurilor formate pe baza celor trei teme – Diateza pasivă	92
Formarea timpurilor	93
Diateza activă	93
Diateza pasivă	102
Exemple de conjugat la alegere	104
Exerciții 74 – 105	106
Verbe deponente	113
Verbe semideponente	113
Exemple de conjugat la alegere	113
Exerciții 106 – 112	114
Tabel conjugarea I activă	116

Tabel conjugarea a II-a activă	118
Tabel conjugarea a III-a activă (varianta I)	120
Tabel conjugarea a III-a activă (varianta a II-a)	122
Tabel conjugarea a IV-a activă	124
Tabel conjugarea I pasivă	126
Tabel conjugarea a II-a pasivă	128
Tabel conjugarea a III-a pasivă (varianta I)	130
Tabel conjugarea a III-a pasivă (varianta a II-a)	132
Tabel conjugarea a IV-a pasivă	134
Tabel conjugarea I deponentă	136
Tabel conjugarea a II-a deponentă	138
Tabel conjugarea a III-a deponentă	140
Tabel conjugarea a IV-a deponentă	142
Verbe neregulate	144
Conjugarea verbelor volo, nolo, malo	144
Exerciții 113 – 115	147
Conjugarea verbului eo	147
Exerciții 116 – 118	149
Conjugarea verbului fero	149
Exerciții 119 – 120	154
Conjugarea verbului fio	155
Exerciții 121 – 122	157
Verbe defective	157
Conjugarea verbului memini	158
Conjugarea verbului odi	158
Conjugarea verbului novi	159
Conjugarea verbului coepi	159
Alte verbe defective	160
Verbe nepersonale (impersonale)	161
Exerciții 123	162
Conjugarea perifrastică	162
ADVERBUL	166
Comparația adverbelor	168
Exerciții 124 – 129	168
PREPOZIȚIA	170
Prepoziții cu acuzativul	170
Prepoziții cu ablativul	173
Prepoziții cu acuzativul și ablativul	176
Exerciții 130-134	178

CONJUNCȚIA	180
Exerciții 135 – 138	181
INTERJECȚIA	182

SINTAXA

SINTAXA PROPOZIȚIEI	183
Funcțiile cazurilor	183
NOMINATIVUL	183
GENITIVUL – atribut	184
A. Atributul substantival	184
a) Genitivul posesiv	185
b) Genitivul subiectiv	185
c) Genitivul obiectiv	185
d) Genitivul partitiv	186
e) Genitivul autorului	187
f) Genitivul materiei	187
g) Genitivul calității	187
h) Genitivul explicativ	188
B. Atribut substantival exprimat prin gerunziu	188
C. Complemente în genitiv	188
– cerut de verba memoriae	188
– cerut de verba iudicialia	189
– genitivul prețului	190
– genitivul verbelor impersonale	191
– genitivul cerut de adjective	191
Exerciții 139 – 142	192
DATIVUL	193
1-2 Complement indirect	193
Exerciții 143 – 144	194
3 Cerut de verbe compuse cu prepoziții	194
Exerciții 145	195
4 Dativul posesiv (dativul cu esse)	195
Exerciții 146 – 147	195
5 Dativul final	196
Exerciții 148	197
6 Dativul interesului sau pagubei	197
7 Dativul etic	197

8	Dativul de agent sau al autorului	197
	Exerciții 149	198
9	Dativul direcției	198
10	Dativ-complement cerut de adjective	198
	Exerciții 150 – 151	199
11	Dativul punctului de vedere	200
ACUZATIVUL		200
1	Complement direct	200
	Exerciții 152 – 153	200
2	Acuzativ cerut de verbe tranzitive	201
	Exerciții 154-155	201
3	Acuzativ după verbele impersonale care exprimă un sentiment	202
4	Acuzativ după verbele impersonale decet, iuvat, latet etc.	202
5	Acuzativ după verbele intransitive care exprimă o stare sufletească	203
	Exerciții 156	204
6	Acuzativul cerut de verbe compuse cu prepoziții	204
7	Acuzativul dublu	204
	Exerciții 157 – 158	205
8	Acuzativul intern	206
9	Acuzativul de relație	206
10	Acuzativul exclamativ	207
ABLATIVUL		207
A.	Ablativul separației	208
	Exerciții 159	209
B.	Ablativul comparativului	209
C.	Ablativul originii	209
D.	Ablativul cauzei	210
	Exerciții 160 – 161	211
E.	Ablativul autorului	211
	Exerciții 162	212
F.	Ablativul instrumental propriu-zis	212
	Exerciții 163	213
G.	Ablativul belșugului sau lipsei	214
	Exerciții 164 – 165	215
H.	Ablativul de mod	216
	Exerciții 166 – 167	218
I.	Ablativul prețului	218
J.	Ablativul de relație (referință)	219
K.	Ablativul calității	220
L.	Ablativul măsurii	221

Complementul comparativului	223
Complementul superlativului	224
Exerciții 168 – 172	225
Complementul circumstanțial de loc	226
Exerciții 173 – 175	231
Complementul circumstanțial de timp	232
Exerciții 176 – 177	235
PROPOZIȚIA INDEPENDENTĂ (PRINCIPALĂ)	237
INDICATIVUL	237
Indicativul în scrisori (stilul epistolar)	239
CONJUNCTIVUL	239
Conjunctivul optativ	239
Conjunctivul hortativ	241
Conjunctivul concesiv	242
Conjunctivul potențial	242
Conjunctivul dubitativ	243
IMPERATIVUL	243
INFINITIVUL	244
Infinitivul folosit ca subiect sau complement direct	244
Infinitivul folosit ca predicat	245
Exerciții 178	245
SINTAXA FRAZEI	246
Fraza formată prin iuxtapunere	246
Fraza formată prin coordonare	246
Conjuncții coordonatoare copulative	247
Conjuncții coordonatoare disjunctive	247
Conjuncții coordonatoare adversative	247
Conjuncții coordonatoare cauzale	248
Conjuncții coordonatoare conclusive	248
Fraza formată prin subordonare	248
Propoziția relativă-atributivă	249
Propoziția relativă circumstanțială	250
Propoziții complete	250
Propoziția completivă infinitivală (acuzativ cu infinitiv)	251
Verbe care cer acuzativul cu infinitiv	252
Propoziția completivă infinitivală (nominativ cu infinitiv)	256
Exerciții 179 – 182	257

Propoziția completivă conjunctivă	258
Exerciții 183 – 185	261
Propoziția completivă introdusă prin „quod“	262
Propozițiile interogative	263
Propoziția interogativă indirectă dublă	266
Răspunsul la întrebări: DA și NU	267
Exerciții 186	268
Propozițiile circumstanțiale	269
Subordonata temporală	269
Exerciții 187 – 188	270
Subordonata cauzală	271
Exerciții 189 – 190	272
Subordonata concesivă	273
Exerciții 191 – 192	274
Subordonata condițională	275
Exerciții 193 – 194	277
Subordonata finală	278
Exerciții 195 – 196	280
Subordonata consecutivă	281
Exerciții 197 – 199	282
Subordonata comparativă	283
Exerciții 200 – 201	285
Propoziții subordonate care încep cu pronumele relativ	285
CONSECUTIO TEMPORUM (Concordanța timpurilor)	289
Exerciții 202	291
CONSTRUCȚIILE PARTICIPIALE	292
Participiala relativă (participium coniunctum)	292
Participiala absolută (ablativul absolut)	293
Exerciții 203 – 206	295
STILUL DIRECT și STILUL INDIRECT	297
ORDINEA CUVINTELOR ÎN PROPOZIȚIE (Topica)	299
Stilul figurat	302
FORMAREA CUVINTELOR	308
Derivarea	308
Compunerea	309
Familii de cuvinte	310

VERSIFICAȚIA LATINĂ	311
Reguli prosodice	311
Metrica	314
Istoricul hexametrelor	316
Pentametrelor	319
VERSIFICAȚIA ÎN OPERELE LUI HORATIUS	320
Versuri logaedice	320
Versuri nelogaedice	321
Gruparea versurilor (strofe lirice)	323

P A R T E A a II-a

Calendarul roman	329
Formule de exprimare a datei moderne în date romane și invers	332
Numele la romani	334
Unități de măsură romane (greutăți, monede, măsuri)	336
Abrevieri folosite la romani	340
Abrevieri folosite astăzi	341
Formule uzuale generale	341
Formule în administrație și justiție	342
Formule în bibliografie	343
Pater Noster (Tatăl Nostru)	344
Gaudeamus igitur	344
Originea gamei muzicale	345
Cum procedăm pentru traducerea unui text latin	346
Latinisme	349
Să ne destindem puțin	352
HARTA lumii romane	357
CHEIA EXERCITIILOR	359
Bibliografie	395

PRONUMELE

Pronumele sunt de mai multe feluri: personale, reflexive, posesive, demonstrative, relative, interogative și nehotărâte (nedefinite) cu formă și valoare adjectivală.

Pronumele personale și reflexive se declină astfel:

PRONUMELE PERSONAL

Singular

	<i>Pers. I</i>		<i>Pers. a II-a</i>
N. ego	= eu	N. tu	= tu
G. mei	= de mine	G. tui	= de tine
D. mihi	= mie, mi, îmi, pentru mine	D. tibi	= ție, ți, îți, pentru tine
A. me	= pe mine, mă, m-	A. te	= pe tine, te
Ab. me	= de (de la) mine etc.	Ab. te	= de (de la) tine etc.
mecum	= cu mine	tecum	= cu tine

Plural

	<i>Pers. I</i>		<i>Pers. a II-a</i>
N. nos	= noi	N. vos	= voi
G. nostri	= de noi	G. vestri	= de voi
nostrum	= dintre noi	vestrum	= dintre voi
D. nobis	= nouă, ne, ni, pt. noi	D. vobis	= vouă, vă, vi, pentru voi
A. nos	= pe noi, ne	A. vos	= pe voi, vă, v-
Ab. nobis	= de (de la) noi etc.	Ab. vobis	= de (de la) voi etc.
nobiscum	= cu noi	vobiscum	= cu voi

PRONUMELE REFLEXIV

Singular și Plural (aceeași formă)

N. -	
G. sui	= de sine, de el, de ea, de ei, de ele
D. sibi	= sieși, lui, îi, i, ei, fi, i, lor, le, li
A. se	= pe sine, se, pe el, pe ea, pe ei, pe ele
Ab. se	= de (de la) sine, de el, de ea, de ei, de ele

OBS. Pronumele personal nu are forme pentru persoana a III-a; în caz de necesitate, se folosește pronumele reflexiv dacă se referă la subiect, sau pronumele demonstrativ *is, ea, id, sau ille, illa, illud* dacă se referă la altcineva.

58 Traduceți propozițiile următoare:

1. Tui memores semper sumus – 2. Suaves florum odores me delectant – 3. In me et in te, in nobis omnibus est animus immortalis – 4. Reipublicae salus vobis cara sit – 5. Deus nos amat ut pater amat suos pueros – 6. Tu nobis gratissimus es – 7. Pugnate forti animo pro nobis, milites! – 8. Vos non vobis mel conficitis, apes! – 9. Pueri, vestri parentes semper grati sint – 10. Patria nobis carior quam vita sit – 11. Omnia consilia nobis nota sunt – 12. Multi nostrum discutunt – 13. Mihi et tibi libri placent – 14. Veniam tecum in urbem et hortos publicos, forum et nostros magistros visitabimus.

59 Traduceți în latină propozițiile:

1. Nimic să (nu) vă fie mai drag ca patria – 2. Toate ale mele le port cu mine – 3. Cunoaște-te pe tine însuși – 4. Prietenii noștri au venit la noi și vor cina cu noi – 5. Îți sunt cunoscute regiunile Italiei – 6. Viu cu tine – 7. Orice înveți, pentru tine înveți – 8. Adevăratul prieten pe mine mă iubește, nu ale mele – 9. Mulți dintre voi sunt foarte silitori și învață foarte bine – 10. Totdeauna vom fi amintitori de voi.

Vocabular:

nimic	=	nihil	decât	=	quam
drag	=	carus,-a,-um	port	=	porto
cunoaște	=	nosce	orice	=	quidquid
iubește	=	amat	totdeauna	=	semper
au venit	=	venerunt	vor cina	=	cenabunt
cunoscut	=	notus,-a,-um	regiune	=	regio,-onis (f)
viu	=	venio	înveți	=	discis
silitor	=	sedulus,-a,-um	amintitor	=	memor,-oris

60 Traduceți propozițiile următoare:

1. Trecenti Lacedaemonii non pro se, sed pro universa Graecia dimicaverunt – 2. Homines pigri et sibi et ceteris sunt molesti – 3. Sapiens omnia secum portat – 4. Homo doctus in se divitias habet – 5. Alexander secum multos scriptores habebat – 6. Alexander Magnus secum Homeri opera habebat – 7. Servi non sibi sed dominis suis laborabant – 8. Milites patriae suae pugnant.

PRONUMELE POSESIV

Pronumele posesiv înlocuiește numele posesorului sau al obiectului posedat; aceste pronume sunt în același timp și adjective posesive și se declină ca adjectivele de clasa I (cu trei terminații). Iată-le:

Pers. I	meus, mea, meum	= al meu, a mea
	noster, nostra, nostrum	= al nostru, a noastră
Pers. II	tuus, tua, tuum	= al tău, a ta
	vester, vestra, vestrum	= al vostru, a voastră
Pers. III	suus, sua, suum	= al său, a sa
	sui, suae, sua	= al lor, a lor

OBS. Când obiectul posedat aparține subiectului, se folosește pronumele posesiv, când obiectul aparține altei persoane se folosește pronumele demonstrativ, de obicei *is, ea, id*. De ex. *Puer amat patrem suum* = copilul iubește pe tatăl său (al copilului) dar *puer amat amicos eius* = copilul iubește pe prietenii acestuia (ai tatălui).

Vocativul singular al lui *meus* este *mi* când însoțește un substantiv care are vocativul terminat tot în *-i*: *mi filii* = fiul meu! Când substantivul are vocativul la fel cu nominativul, atunci face vocativul *meus*: *meus frater* = fratele meu!

Ablativele *meo, mea, suo, sua,-* accentuate, se întăresc uneori prin particula *-pte* cu sensul de *propriu*: *meapte manu* = cu mâna mea proprie.

PRONUMELE DEMONSTRATIV

Pronumele demonstrative înlocuiesc numele ființelor sau lucrurilor despre care vorbim, aflate lângă noi sau departe de noi.

Acestea sunt în număr de șase; iată-le:

hic, haec, hoc	= acesta, aceasta
is, ea, id	= acesta, aceasta, el, ea
iste, ista, istud	= acesta, aceasta (ăsta, asta)
ille, illa, illud	= acela, aceea, el, ea
ipse, ipsa, ipsum	= însuși, însăși
idem, eadem, idem	= același, aceeași

Singular			Plural		
M	F	N	M	F	N
N. hic	haec	hoc	N. hi	hae	haec
G. huius	(pentru toate genurile)		G. horum	harum horum	
D. huic	(pentru toate genurile)		D. his	(pentru toate genurile)	
A. hunc	hanc	hoc	A. hos	has haec	
Ab. hoc	hac	hoc	Ab. his	(pentru toate genurile)	

Singular			
	M	F	N
N.	is	ea	id
G.	eius (pentru toate genurile)		
D.	ei (pentru toate genurile)		
A.	eum	eam	id
Ab.	eo	ea	eo

Plural			
	M	F	N
N.	ii	eae	ea
G.	eorum	earum	eorum
D.	iis (eis) (pentru toate genurile)		
A.	eos	eas	ea
Ab.	iis (eis) (pentru toate genurile)		

Singular			
	M	F	N
N.	iste	ista	istud
G.	istius (pentru toate genurile)		
D.	isti (pentru toate genurile)		
A.	istum	istam	istud
Ab.	isto	ista	isto

Plural			
	M	F	N
N.	isti	istae	ista
G.	istorum	istarum	istorum
D.	istis (pentru toate genurile)		
A.	istos	istas	ista
Ab.	istis (pentru toate genurile)		

Singular			
	M	F	N
N.	ille	illa	illud
G.	illius (pentru toate genurile)		
D.	illi (pentru toate genurile)		
A.	illum	illam	illud
Ab.	illo	illa	illo

Plural			
	M	F	N
N.	illi	illae	illa
G.	illorum	illarum	illorum
D.	illis (pentru toate genurile)		
A.	illos	illas	illa
Ab.	illis (pentru toate genurile)		

Singular			
	M	F	N
N.	ipse	ipsa	ipsum
G.	ipsius (pentru toate genurile)		
D.	ipsi (pentru toate genurile)		
A.	ipsum	ipsam	ipsum
Ab.	ipso	ipsa	ipso

Plural			
	M	F	N
N.	ipsi	ipsae	ipsa
G.	ipsorum	ipsarum	ipsorum
D.	ipsis (pentru toate genurile)		
A.	ipsos	ipsas	ipsa
Ab.	ipsis (pentru toate genurile)		

Singular			
	M	F	N
N.	idem	eadem	idem
G.	eiusdem (pentru toate genurile)		
D.	eidem (pentru toate genurile)		
A.	eundem	eandem	idem
Ab.	eodem	eadem	eodem

Plural			
	M	F	N
N.	iidem	caedem	eadem
G.	eorundem	carundem	eorundem
D.	iisdem (eisdem) (pt. toate genurile)		
A.	eosdem	easdem	eadem
Ab.	iisdem (eisdem) (pt. toate genurile)		

 OBS. a) Declinarea pronominală este caracteristică prin terminația **-ius la G.sg.** și **-i la D.sg.** pentru toate genurile și la toate cele șase pronume demonstrative.

b) Pronumele **idem** la A.sg. și G.pl. are consoana **m** urmată de **d**; pentru pronunțare, **m** este asimilată în nazala dentală **n**; deci în loc să pronunțăm **eumdem, eamdem, eorumdem, earumdem**, vom pronunța **eundem, eandem, eorundem, earundem**.

61 Traduceți propozițiile următoare:

1. Hamilcar eiusque filius Hannibal acerrimi Romanorum hostes fuerunt – 2. Haec tanta pericula prudenter vitavisti – 3. Istud verbum est impium: „Ego mihi proximus sum.“ – 4. Melior est certa pax quam incerta victoria: haec in deorum manu est, illa in tua – 5. Demosthenes et Cicero oratores clarissimi fuerunt: hic erat Romanus, ille Graecus – 6. Fons omnium voluntatum in nobis ipsis est – 7. Opera Dei videmus, eum ipsum non videmus – 8. Temporibus regis Servii Tullii erant in urbe Roma et in vicinis locis tria milia civium – 9. Haec oratio, amice, quam in senatu habuisti, me delectavit – 10. Non semper eundem laborem vel eandem operam habemus.

62 Traduceți în latină propozițiile:

1. Acești munți sunt foarte înalți – 2. Acele pietre sunt tari – 3. Acest lucru va fi vătămător pentru tine – 4. Cetățenii aceluia oraș sunt foarte nenorociți – 5. Bătrânețea însăși este o boală – 6. Același pământ dă diferite fructe – 7. Această casă unde cinăm este foarte frumoasă – 8. Citesc această carte, am citit acea carte – 9. Cu acești ochi ai mei te-am văzut în for – 10. Această grădină este a celui vecin.

Vocabular:

munte	=	mons,-tis (m)	piatră	=	lapis,-pidis (m)
tare	=	durus,-a,-m	vătămător	=	noxius,-a,-um
cinăm	=	cenamus	citesc	=	lego
am văzut	=	vidi	vecin	=	vicinus,-i
nenorocit	=	miser,-a,-um	pământ	=	humus,-i (f)
diferit	=	varius,-a,-um	fruct	=	fructus,-us
unde	=	ubi	am citit	=	legi
for	=	forum,-i			

63 Traduceți propozițiile următoare:

1. Hae omnes difficultates bonos cives non terrent – 2. Libri horum puero-rum puri sunt – 3. Hi boni pueri semper illos libros amant – 4. Bonus agricola illum campum arat – 5. Veritatem semper amamus et hunc verum amicum – 6. Hic impiger discipulus est, ille studium amat – 7. In hac urbe aedificia alta et pulcherrima videmus – 8. Hos discipulos laudamus, illos castigamus – 9. Eundem laborem non semper habemus vel eandem operam – 10. Sententiae eorumdem hominum non semper eadem sunt.

64 Traduceți în latină propozițiile:

1. Aceia spun adesea adevărul, aceștia niciodată – 2. Noi înșine am ascultat pe profesorul vostru – 3. Viața aceluiași om nu este totdeauna aceeași – 4. Omul nu are totdeauna aceleași moravuri, aceleași preocupări – 5. Am cu mine cărțile și lucrurile acestui prieten – 6. Vulpea l-a văzut și i-a zis cu cuvinte măgulitoare – 7. Înfațișarea acestor orașe este astăzi tristă.

Vocabular:

adesea	= saepe	adevăr	= veritas,-atis
niciodată	= nunquam	am ascultat	= audivimus
are	= habet	moravuri	= mores,-um
preocupare	= studium,-i	a văzut	= vidit
vulpe	= vulpes,-is	a zis	= dixit
cuvânt	= verbum,-i	măgulitor	= blandus,-a,-um
înfațișare	= species,-ci	astăzi	= hodie
trist	= maestus,-a,-um		

65 Traduceți în latină după modelul:

Eu văd consulul; văd calul acestuia.

Video consulem; eius equum video.

1. Văd un cavaler; văd calul acestuia
2. Văd niște cavaleri; văd caii acestora
3. Văd un soldat; văd pe comandantul lui (acestuia)
4. Văd niște soldați; văd pe comandanții lor (acestora)

65 bis Traduceți propozițiile următoare:

1. Eadem virtus saepe in servo atque in domino est – 2. Nunquam erit idem philosophus ac Diogenes – 3. Multi qui pericula non timent, uxores suas timent – 4. Eadem res amas quas ego amo – 5. Servus et equus eidem domino parent – 6. Eodem animo philosophus et dormit et laborat – 7. Sol eandem horam omnibus, divitibus aut pauperibus ostendit – 8. Eadem praecepta tibi do quae filio meo.

PRONUMELE RELATIV

Pronumele relativ face legătura dintre o propoziție subordonată și unele cuvinte determinate din regentă. Se declină astfel:

	Singular			
	M	F	N	
N.	qui	quae	quod	= care
G.	cuius	cuius	cuius	= al, a, ai, ale cărui (cărei)
D.	cui	cui	cui	= căruia, căreia, pentru care

A.	quem	quam	quod	= pe care
Ab.	quo	qua	quo	=(cu, în, prin, despre etc.) care

Plural

	M	F	N	
N.	qui	quae	quae	= care
G.	quorum	quarum	quorum	= al, a, ai, ale căror
D.	quibus	quibus	quibus	= căroră, pentru care
A.	quos	quas	quae	= pe care
Ab.	quibus	quibus	quibus	=(cu, în, prin, despre etc.) care

OBS. a) Pronumele relativ având forme pentru toate genurile, se comportă ca un adjectiv când se află lângă cuvântul determinat, adică se acordă cu acesta în gen, număr și caz ca orice adjectiv.

În finibus Carnutum, **quae regio** Galliae media habetur... = În hotarele carnuților, regiune care este socotită mijlocul Galiei...

b) Pronumele relativ are valoare de substantiv atunci când cuvântul determinat de el se află în altă propoziție. În acest caz, pronumele relativ se acordă cu substantivul determinat (antecedentul) numai în număr și gen iar cazul va fi stabilit conform funcției lui în propoziție.

Video homines **qui** laborant = văd niște oameni care lucrează. Din acest exemplu se constată ușor că **homines** este în acuzativ (complement direct al verbului video), iar pronumele relativ **qui** este acordat cu el numai în gen (m) și număr (pl.); forma **qui** este la plural, genul masculin ca și homines, dar în cazul nominativ, deoarece, ca substantiv, are rol de subiect.

c) De multe ori pronumele relativ este așezat la începutul propoziției sau frazei; în acest caz el înlocuiește un pronume demonstrativ, cu valoare adjectivală sau substantivală, având deci înțelesul lui hic = acesta.

Quae tua sunt, tibi habe; **quae** mea, redde mihi (Mart. 10, 51, 16) = acestea sunt ale tale, ia-ți-le; acestea ale mele, dă-mi-le.

66 Traduceți propozițiile următoare:

- Absentem qui rodit amicum, hic niger est – 2. Vergilius multos annos illos versus composuit; aeger opus non finiverat et huius cremationem petiverat – 3. Scis nunc multas res, quas olim nesciebas – 4. Quod sentimus dicamus et quod dicimus sentiamus, concordet sermo cum vita – 5. Iucundissima amicitia est ea, quam pares mores firmant – 6. Laudabimus id, quod nobis et vobis et omnibus hominibus erit utile – 7. Grata nobis et memoria eius, cuius erga nos beneficia fuerunt plurima – 8. Daedalus fuit captivus in mirabili labirintho quem ipse aedificaverat – 9. Cressus, qui erat rex divitissimus Lydiae, credebat se felicissimum esse – 10. Accepistis omnia praemia quibus digni eratis.

67 Completați propozițiile următoare cu formele potrivite ale pronumelui relativ:

1. Magister laudat discipulum ... opera Vergilii legit.
2. " " " ... libri mundi sunt.
3. " " " ... carmina cara sunt.
4. " " " ... collegae amant.
5. " " " ... ad scholam eo.

68 Traduceți în latină propozițiile:

1. Trandafirii sunt flori al căror miros este plăcut – 2. Sunt demni de laudă toți bărbații care sunt dreți și cinstiți – 3. Amintirea acestora de care patria a fost salvată, va fi veșnică – 4. În apă sunt multe animale pe care ochii noștri nu le văd – 5. Am primit o scrisoare prin care îmi anunțai sosirea ta – 6. Iubim casa în care am trăit odinioară – 7. Vedem acești agricultori a căror viață este liniștită – 8. Vom iubi și vom apăra patria noastră care este foarte dragă cetățenilor buni – 9. Cezar a adus în linia de bătaie trupe foarte întărite pe care le avea – 10. Vom lauda pe acei oameni cărora le este dragă patria.

Vocabular

floare	= flos,-ris	am trăit (noi)	= viximus
miros	= odor,-oris	odinioară	= olim
plăcut	= suavis,-e	liniștit	= quietus,-a,-um
laudă	= laus,-dis	vom iubi	= amabimus
drept	= iustus,-a,-um	vom apăra	= defendemus
cinstit	= probus,-a,-um	linie de bătaie	= acies,-ei
salvat	= servatus,-a,-um	trupe	= copiae,-arum
amintire	= memoria,-ae	întărit	= firmus,-a,-um
veșnic	= aeternus,-a,-um	a adus	= deduxit
am primit	= accepi	vom lauda	= laudabimus
sosire	= adventus,-us	anunțai (tu)	= nuntiabas

68 bis Din cuplul de propoziții independente alcătuiți o singură frază, folosind pronumele relativ în locul pronumelui is, ea, id, după exemplul următor:

Hannibal Gortynam venit; eius gloria magna erat.

Hannibal, cuius gloria magna erat, Gortynam venit.

1. Antiochum Romani vicerunt; apud eum Hannibal fuerat – 2. Cretensium avaritiam Hannibal timuit; ea magna est – 3. Cretenses Hannibal timebat; eorum avaritiam cognoverat – 4. Gortynae est Dianae templum; in eo Hannibal amphoras plumbi plenas deposuit – 5. Hannibal statuas secum habebat; eas auro argentoquo complevit – 6. Hannibal Phormionem contemnebat; eius praecepta de re militari stultissima erant.

PRONUMELE INTEROGATIV

Pronumele interogativ înlocuiește un substantiv așteptat ca răspuns la o întrebare: quis venit? – cine a venit?

Când este însoțit de un substantiv, atunci are funcție de adjectiv interogativ: quis liber est? = care (ce fel de) carte este? acordându-se în gen, număr și caz un substantivul respectiv.

Pronumele interogativ se declină ca pronumele relativ cu excepția nominativului singular, unde are forme diferite: quis (m) quis (f) quid (n) = cine? ce?

Forma feminină quis este arhaică; ea a fost înlocuită cu quae.

Pronumele interogativ are și două compuse: quisnam, quoenam, quidnam? = cine, ce? și ecquis, ecqua sau equae, ecquid? = oare cine?

PRONUMELE NEDEFINITE SAU NEHOTĂRÂTE

Pronumele nedefinite sau nehotărâte înlocuiesc nume de ființe sau lucruri fără o precizare anume.

Ele se împart în trei categorii: 1. compuse; 2. cu formă și valoare de adjective; 3. negative.

1) Pronume nedefinite compuse

1. aliquis, aliqua, aliquid = cineva, ceva; G. alicuius; D. alicui
2. quidam, quaedam, quiddam = un oarecare; G. cuiusdam; D. cuidam
3. quispiam, quaequam, quidpiam = un oarecare; G. cuiuspiam; D. cuipiam
4. quisquam, quisquam, quidquam = un oarecare; G. cuiusquam; D. cuiquam
5. quisque, quaeque, quidque = fiecare; G. cuiusque; D. cuique
6. quivis, quaevis, quidvis = oricare (vrei); G. cuiusvis; D. cuivis
7. quilibet, quaelibet, quidlibet = oricare (fți) place; G. cuiuslibet; D. cuilibet
8. quicumque, quaecumque, quodcumque = oricare; G. cuiuscumque; D. cuicumque
9. Unusquisque, unaquaeque, unumquidque = fiecare; G. uniuscuiusque; D. unicuique

OBS. Aceste pronume pot fi folosite și ca adjective, schimbând la neutru pe **quid** în **quod**; se declină numai **quis**, ca pronumele relativ. La ultimul se declină și **unus**.

2) Pronume nedefinite cu formă și valoare de adjective

1. Unus, una, unum	= unul (singur)
2. ullus, ulla, ullum	= vreunul
3. nullus, nulla, nullum	= nici unul
4. nonnullus, nonnulla, nonnullum	= vreunul
5. uter, utra, utrum	= unul din doi

6. neuter, neutra, neutrum	= nici unul din doi
7. utervis, utravis, utrumvis	= oricare vrei din doi
8. uterlibet, utralibet, utrumlibet	= oricare ți place din doi
9. uterque, utraque, utrumque	= și unul și altul din doi
10. alter, altera, alterum	= celălalt din doi
11. alius, alia, aliud	= altul
12. solus, sola, solum	= singur
13. totus, tota, totum	= întreg, tot

OBS. Aceste pronume urmează declinarea adjectivală cu 3 terminații (ca bonus, -a, -um), afară de G. și D. sg. care urmează flexiunea pronominală (G. totius, D. toti).

3) Pronume nedefinite negative

1. N. **nemo** = nimeni D. **nemini** Ac. **neminem**

Pentru G. și Ab. sunt folosite formele lui nullus, -a, -um (G. nullius, Ab. nullo). Deci:

N.	nemo	=	nimeni
G.	nullius	=	a nimănui
D.	nemini	=	nimănui, pt. nimeni
A.	neminem	=	pe nimeni
Ab.	nullo	=	de (de la etc.) nimeni

2. **nihil** = nimic – nedeclinabil. Ablativul **nihilo** întâlnit uneori provine de la forma neîntrebuintată **nihilum**. Totuși formele: G. nihili, Ac. ad (in) nihilum și Ab. nihilo se găsesc numai în locuțiuni ca: nihili (pronihilo) sum = nu prețuiesc nimic; nihili (pro nihilo) puto (facio, duco) = nu pun nici un preț; nihilo minus = cu nimic mai puțin, deloc; ad nihilum redigo = reduc la nimic.

OBS. După **nec/neque** = și nu, și nici

a) În loc de **nemo** se folosește **quisquam**:
Veni nec **quemquam** vidi = am venit și n-am văzut pe nimeni.

b) În loc de **nihil** se folosește **quidquam**:
Veni nec **quidquam** vidi = am venit și n-am văzut nimic.

c) În loc de **nullus** se folosește **ullus**:
Veni neque **ullum** puerum vidi = am venit și n-am văzut nici un copil.

69 Legați exemplele următoare prin conjuncțiile nec/neque = și nu, și nici

1. Victi sumus/ nemo urbem nostram iam servare potest.
2. Multi omnia se scire putant/ nihil sciunt.
3. Horae, dies annique fugiunt/ tempus nunquam redit.
4. Hostibus puaciores sumus/ nullam vincendi spem habemus.

69 bis Traduceți propozițiile următoare:

1. In omni Gallia eorum hominum, qui sunt aliquo honore, genera sunt duo: alterum est Druidum, alterum Equitum. – 2. Nulla fere causa est in qua femina non litem moverit – 3. Nemo patriam diligit quia magna est, sed quia sua – 4. Quemlibet servum mihi mittes – 5. Nihil natura homini sine magno labore dat – 6. Homo sum, humani nihil a me alienum puto – 7. Nulla salus bello est; pacem poscimus omnes – 8. Aliis censores sumus – 9. Hannibal altero oculo caecus fuit – 10. Consulum alter duas legiones in Galliam duxit, alter Romae mansit – 11. Qui aliud dicit atque aliud facit contemnendus est – 12. Mihi sunt duae villae quarum alteram a patre accepi, alteram ipse emi – 13. Mihi sunt duo servi quorum alter stultus est, alter etiam stultior.

70 Traduceți în latină propozițiile:

1. Pentru Hercule n-a fost nimic greu – 2. Pentru mine nu există nici un ajutor – 3. Nimeni nu este mulțumit de soarta sa – 4. Pe alții li desfată altele – 5. Nimeni dintre noi să nu se teamă de dușman – 6. Fără justiție nici o libertate – 7. Nici o putere nu trebuie să fie deasupra legii – 8. Nimeni dintre noi n-ar veni la școală.

Vocabular:

ajutor	= auxilium,-ii	mulțumit	= contentus,-a,-um
desfată	= delectant	putere	= potentia,-ae
lege	= lex,-gis	să nu se teamă	= non timeat
dușman	= hostis,-is	libertate	= libertas,-atis (f.)
trebuie	= debet	n-ar veni	= non veniret